

TLAČOVÁ SPRÁVA č.12 - sezóna 2017/2018

S Adrianou Krúpovou nielen o jej novej hre

„Trápi ma, že aj dobrú myšlienku dokážeme zneužiť“

Hra Ešte sa to dá zachrániť, ktorú v slovenskej premiére uvedie Štátne divadlo Košice 19. januára na Malej scéne ŠD Košice, je tretím autorským počinom herečky a autorky dramatických textov Adriany Krúpovej, ktorý sa stane súčasťou repertoáru košickej činohry. V roku 1997 uviedlo divadlo jej hru Posledná Amazonka, takmer 100 repríz má za sebou aj jej komédia Zoznamka, ktorá je v programe divadla od roku 2009.

V rozhovore s dramaturgičkou Mirima Kičiňovou hovorí Adriana Krúpová o tom, ako sa dostala k písaniu, ako a kde zbiera inšpirácie, ako vlastne vzniká divadelná či rozhlasová hra, aké témy sú pre ňu zaujímavé, ale aj o postavách, ktoré sa vymknú z kীবov.

Hra Ešte sa to dá zachrániť je súčasťou zborníka dramatických textov Ódy a frašky, ktorý vznikol v rámci projektu Divadelného ústavu. Súčasní slovenskí sa v ňom krátkymi dramatickými textami zamýšľali nad stavom a vzťahom našej spoločnosti Európskej únii. Objavili sa postavy a témy tejto hry u vás už skôr alebo bol inšpiráciou práve tento projekt?

Túto otázku som už dostala viackrát. Niekde sa rodí námet, niekde sa rodí hra a tá hra sa môže vo mne rodiť týždeň, rok a päť rokov. Ja som túto rodinu, ktorá je stredobodom hry, v sebe pozorovala už dlhšie. Cítila som aj pretlak toho, čo sa deje v spoločnosti, ako sa zneužívajú peniaze, ktoré by mali slúžiť všetkým. Projekt Divadelného ústavu priniesol moment, v ktorom sa moje úvahy, inšpirácie a múza spojili a zrazu táto rodina ožila. Vedela som, ako bude táto rodina žiť, čím bude žiť a v hre sa objavili aj moje pocity z toho, čo sa deje s mladou generáciou. Samozrejme, nechcem zovšeobecňovať, že všetci sú problematickí, ale sama zažívam, že generácia, ktorá nastupuje po nás je zdeformovaná našimi zdeformovanými hodnotami, že začínajú byť obludnejší. A v rámci komédie, irónie a sarkazmu som chcela tento pohľad ponúknuť aj divákovi a tak som sa chopila hodenej rukavice Divadelného ústavu.

Je vaša hra kritikou dovnútra? V konečnom výsledku sa nezabávame na účet Európskej únie, ale na zlých vlastnostiach postáv... .

Práve to slovenské je zneužiť peniaze, ktoré majú slúžiť dobrej veci. Pre niekoho je to doslova automatický podnet ako zneužiť systém. Hnevá ma to, lebo v tomto štáte žijem aj ja. Ak niekto niečo nakradne, tak potom to kdesi bude chýbať. Nie som euroskeptik, ale trápi a hnevá ma, že aj dobrú myšlienku dokážeme zneužiť.

V tomto sa asi neposúvame od Kocúrkova... .

Ale ono, táto schopnosť zneužiť, nie je vlastná len Slovensku, ale ľuďom celkovo. Ja ale dúfam, že sa to zlepší, preto sa mi zdalo dôležité naznačiť, že predsa len treba veriť v ďalšiu generáciu.

Písať pre konkrétnych hercov, vašich kolegov, môže byť v niečom veľmi nápomocné, ale i zaväzujúce a stresujúce? Ako sa rodili a objavili postavy? Ako sa cíti živý autor na skúške? Niekedy je to pre tvorcov výhoda, pretože, ak sa vyskytne nejaký problém, je možné ho hneď napraviť i opraviť.

Keď píšem, tak ja mojich hereckých kolegov počujem, ako to asi budú robiť. Až potom príde to veľké prekvapenie, keď to oni ako postava začnú hľadať. Chcú si nájsť svoj prístup a zrazu to nehovorí, ako som si predstavovala. Tak vtedy som vyvedená z miery, zrazu si neverím a mám plno

pochybností. Myslím, že takto je to omnoho ťažšie, ako keď som len herečka a pracujem len na vlastnej role. A keďže tu hrá aj môj manžel (Ivan Krúpa, pozn.), tak sa niekedy chytíme aj doma, lebo aj jeho obviním, že to nehovorí, tak ako som si to predstavovala počas písania. Ale potom vidím vývoj a prestávam byť nervózna, lebo od každej skúšky sa to zlepšuje. Sú to autorské muky.

Otvára vám hmatateľný človek, herec nové obzory v texte počas skúšobného procesu? Alebo už je to uzavreté a ostáva najmä herecká práca?

Mám pocit, že by to mala byť už iba herecko-režijná práca. Ale ak to nefunguje, ako autorka mám zlyhania. Niektoré veci sa mi už v skúšobnom procese dorábajú ťažšie. Keď som ich raz počula, už to nepočujem nanovo. Herec v tvorivom procese však určite môže posunúť tú postavu, ale vtedy už môžem maximálne vyčistiť dialóg. Už to nedotváram a ani neposúvam kdesi inde. Nechávam to na herca. Mám rada, ak ma herec pochopí a naplní to, ale mám ešte radšej, ak to pochopí, potom do toho vojde ešte ďalší tvorca (režisér, dramaturg) a dotiahne ma. Teda mňa ako autorku povýši a nájde v tom ešte čosi ďalšie, čo zafunguje. Toto mám veľmi rada.

Je to krásny pocit ak sa vaša vízia a predstavy spoja s realizáciou tvorcov a príde ten moment, keď to zaklapne... .

Je to taký autorský orgazmus, ak to zaklapne. Vtedy dochádza k tej nefalšovanej eufórii ako po dobrej premiére a je to násobené na desiatu. Ak to pochopí herec a aj divák, tak som v siedmom autorskom nebi.

Píšete často aj pre rozhlas. Rozlišujete určite medzi týmito dvomi svetmi a ich špecifikami. Čo je pre vás kľúčové pri písaní rozhlasových hier?

Mám rozhlas veľmi rada. Je to neskutočne zaujímavé médium. Divadlo či film určuje celú situáciu. Vidíte to a tam už fantázia veľmi nefunguje. Obraz je daný a vy to konzumujete. Ale rozhlas je médium, v ktorom vymýšľa a dotvára poslucháč, podobne ako čitateľ pri knihe. Predstavuje si hrdinu, čo robí, ako to robí. Rozhlas núti poslucháča vizualizovať si veci a umenie autora je v tom, aby ho donútil si to vizualizovať tak, ako si predstavuje. Je to také hranie sa. Pre rozhlas píšem už dlhodobo. Postup je pre mňa rovnaký ako pri písaní divadelných hier. Dialógy doslova najprv počujem a zaznačím si ich. Ale viem, že musím myslieť aj na to, čo si predstavuje poslucháč, keď to počúva a nútiť ho, aby si predstavoval to, čo ja vidím. Dá sa s tým čarovať. Ide hlavne o slovo. V divadle by toľko popisných slov nebolo zaujímavých, v rozhlase je to únosné a stojí to práve na predstavivosti poslucháča, ktorú podnecujú slová. V divadle sa dá mnoho vecí vyjadriť aj bez slov, ak to herec dokáže zahrať.

Na doskách, ktoré znamenajú svet stojíte ako herečka už tri desiatky rokov. Ako ste sa dostali k písaniu?

Začalo som písať kvôli súťaži. S manželom sme žili v podnájme a nemala som práčku. Našla som vo večerníku výzvu na anonymnú súťaž, ktorú vypísal rozhlas. A prvé miesto bola suma, ktorú som potrebovala na kúpu práčky. Tak som si povedala, že to musím napísať. Kedysi som na škole písala dobré slohy, tak som sa do toho pustila. Zamýšľala som sa nad tým, že čo sa vlastne dnes poslucháčom páči a keďže som si nebola istá, tak som pre istotu napísala tri rôzne rozhlasové hry naraz. Napísala som detektívku, takú undergroundovú a modelovú drámu. A modelová dráma to vyhrala. Teda bola aj práčka. Uživiť písaním sa úplne v našich podmienkach nedá, ale minimálne získať práčku je možné. Neskôr som spolupracovala na rozhlasovom programe Superšopa. Bol to taký kabaretný humorný zábavník. Teraz už niekoľko rokov robím v rozhlase bakalárske príbehy. Je to istá výzva. Poslucháči napíšu svoj zážitok, redaktorka vyberie príbeh a námietku a ja to spracujem. Niekedy je to príbeh na jednu či pol strany alebo celý príbeh, ak odmyslím úvod a záver listu, sú v skutočnosti dve vety. Napísať na toto malý dramatický útvar je istý druh výzvy. Rozhlasové hry,

ktoré píšem, sú takí moji miláčikovia. Vymyslím ich a väčšinou ich posielam do súťaže napríklad cez Literárny fond a teším sa ak ten text uspeje. (A. Krúpová získala v roku 2017 prvé miesto za najlepšiu rozhlasovú hru v súťaži Literárneho fondu – pozn. autora). Ale výhra neznamená automaticky realizáciu, keďže Literárny fond a rozhlas nie sú vzájomne prepojené, tak ako kedysi.

Vaším hráčom dominujú ženské hrdinky. Prečo?

Ja píšem hlavne pre ženy. Vždy si dávam pozor, aby v hre bola prevaha žien nad mužmi, pretože mám pocit, že ženy majú menej hereckých príležitostí. V päťdesiatke môže herečka hrať mamku, babku, tetku, susedu, ale Bruce Willis v tom istom veku zachráni svet. A myslím si, že ženy majú v sebe to hrdinstvo ďaleko výraznejšie ako muži. Aj ich vnútorný život je rovnako omnoho zaujímavejší a niekedy aj plnší. Samozrejme, sa nechcem dotknúť nijakého muža. Keď píšu muži, tak väčšinou pre mužov a vidia v nich hrdinov, tak ja to robím opačne. U mňa sú ženy hrdinské a muži skôr „do počtu“. Aj v hre Ešte sa to dá zachrániť je väčší počet žien.

Chodíte ako autorka so zápisníkom či diktafónom a zbierate zážitky?

Mám silne vyvinutú emočnú pamäť. Ak niekto hovorí svoj príbeh, alebo niečo, čo sa ho dotklo, alebo priamo vidím nejakú situáciu, v ktorej sa nachádza veľa emócií, tak si ju viem detailne vybaviť. Ale som schopná zabudnúť, po čo som prišla do kuchyne. Keď príde príbeh, keď ma navštívia postavy, tak už viem, že sa niečo deje. Až potom sa veľa vecí z fikcie prepája zo skutočnými zážitkami. Čím viac je v dráme reálneho zo života, tak tým je príbeh uveriteľnejší. Ale je to vždy v prepojení s istou fikciou. Situácie, ktoré som prežila či zažila aj ja sama, zrazu do toho fiktívneho obrazu celku zapadnú. Nemusím chodiť s diktafónom, drží sa mi to v hlave. Aj ľudí si pamätám cez emočný zážitok, nie skrz vizáž či odev, ale cez to, v akej emočnej situácii som ich zažila, hoci aj pri rozprávaní. Ostáva vo mne ich výraz a spôsob akým tú situáciu spracovali.

Čo je pre dnešný svet zaujímavejšie? Pozerať sa naň optikou drámy a analyzovať ho alebo sa mu občas vysmiať komédiou?

Zo začiatku som pre rozhlas písala drámu, rôzne psychosondy a psychologické hry. V divadle po tridsiatich rokoch, odkedy som herečkou, mám rada, ak sa divák zabaví a odchádza spokojný. Divadlo má aj tú funkciu, okrem všetkých ostatných, aby ľudí aj zabavilo. Zaujímajú ma malé posolstvá. Čím život viac zomelie človeka, tak s humorom a s nadhľadom to ľahšie zvládne. Tak to máme aj v živote, aj v rodine. My sa veľa smežeme. U nás doma je to ako v sitkome. Humor je ďaleko ľahší, aj keď sa rodí ťažšie.

10.1.2018